

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูในโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งเป็นครูสายงานการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งโรงเรียนของรัฐและโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีตั้งแต่เดือนธันวาคม 2546 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2547 จำนวน 950 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตนเองของครู โดยผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของ ก้องเกียรติ เขยชม⁽⁹¹⁾ ซึ่งศึกษาความภาคภูมิใจในตนเองของครูที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการได้รับความยอมรับนับถือ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านสถานภาพทางสังคม และด้านการได้ทำงานบริการอื่น จำนวน 24 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของ สกล วรรณพงษ์⁽⁷⁶⁾ โดยศึกษาองค์ประกอบในการปฏิบัติงานของครูซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู แบ่งออกเป็น 10 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านนโยบายการบริหาร ด้านความปลอดภัยในการทำงาน ด้านลักษณะงานที่ทำ ด้านความมั่นคงในงาน ด้านโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกี่ยวเนื่อง ด้านสภาพการทำงาน จำนวน 64 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistic Package for Social Science) ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นปัจจัยด้านบุคคลของครูโรงเรียนประถมศึกษา วิเคราะห์โดยวิธีแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และเสนอเป็นตารางและความเรียง
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในตนเอง ของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำมาแปลความหมายเป็นระดับความภาคภูมิใจในตนเองโดยภาพรวม รายด้าน และรายข้อ แล้วนำเสนอด้วยตารางและความเรียง
3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาแจกแจงความถี่แจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำมาแปลความหมายเป็นระดับความพึงพอใจในวิชาชีพโดยภาพรวม รายด้าน และรายข้อ แล้วนำเสนอด้วยตารางและความเรียง
4. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี ดังนี้
 - 4.1 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างปัจจัยด้านบุคคลกับค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู โดยใช้ t- test
 - 4.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูกับปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านความภาคภูมิใจ โดยใช้ One – way ANOVA
 - 4.3 ทดสอบค่าความแตกต่างรายคู่ของค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูกับปัจจัยด้านบุคคลที่แตกต่างกัน โดยใช้ Scheffe's
 - 4.4 วิเคราะห์ปัจจัยที่ทำนายผลต่อความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูจากปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง โดยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)
 - 4.5 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลกับปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง และระหว่างตัวแปรกลุ่มย่อยของปัจจัยด้านบุคคล โดยใช้ Pearson's product moment correlation

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 950 คน เป็นครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี ซึ่งเป็นครูในโรงเรียนของรัฐ จำนวน 499 คน และครูโรงเรียนเอกชน จำนวน 451 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 90.0 มีอายุมากกว่า 45-55 ปี ร้อยละ 37.4 สถานภาพสมรส คู่ ร้อยละ 57.7 ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพครูมากกว่า 20 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 41.4 ระดับการศึกษาสูงสุด คือ ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 92.1 มีรายได้ต่อเดือน 5,100-10,000 บาท ร้อยละ 43.8 จำนวนชั่วโมงที่สอนต่อสัปดาห์มากกว่า 22 ชั่วโมง ร้อยละ 41.1 เหตุผลของการเป็นครูเนื่องจากสมัครใจเป็นครู ร้อยละ 74.2 และดำรงตำแหน่งปัจจุบันเป็นครูประจำการ ร้อยละ 70.6

2. ความภาคภูมิใจในตนเองของครูโรงเรียนประถมศึกษา

2.1 ระดับความภาคภูมิใจในตนเองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 55.4

2.2 ครูโรงเรียนประถมศึกษา มีความภาคภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับมาก ในองค์ประกอบต่าง ๆ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ตามลำดับ ดังนี้คือ ความสำเร็จของงาน คิดเป็นร้อยละ 60.7 การได้ทำงานบริการอื่น คิดเป็นร้อยละ 58.8 การได้รับความยอมรับนับถือ คิดเป็นร้อยละ 57.1 และมีความภาคภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง คือ สถานภาพทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 54.2 เมื่อแยกเป็นรายด้านได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

2.2.1 ความภาคภูมิใจในตนเองด้านความสำเร็จของงาน

จากผลการวิเคราะห์ความภาคภูมิใจในตนเองด้านความสำเร็จของงาน พบว่า ประเด็นเด่นชัดที่ทำให้ครูมีความภาคภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับมาก มี 2 ประเด็น คือ การสร้างนักเรียนให้เป็นคนดีของสังคม และ ความรู้สึกภาคภูมิใจในวิชาชีพครู เมื่อทราบว่าครูได้รับรางวัลที่เป็นเกียรติยศในสังคม

2.2.2 ความภาคภูมิใจในตนเองด้านการได้ทำงานบริการอื่น

จากผลการวิเคราะห์ความภาคภูมิใจในตนเองด้านการได้ทำงานบริการอื่น พบว่า ประเด็นเด่นชัดที่ทำให้ครูมีความภาคภูมิใจในตนเองระดับมาก มี 2 ประเด็น คือ การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนในวันสำคัญต่าง ๆ และการที่ครูได้นำนักเรียนไปร่วมกิจกรรมของชุมชน ส่วนประเด็นที่ครูมีความภาคภูมิใจในตนเองระดับปานกลาง มี 1 ประเด็น คือ วิชาชีพครูทำให้ครูมีโอกาสเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ แก่ชุมชน

2.2.3 ความภาคภูมิใจในตนเองด้านการได้รับความยอมรับนับถือ

จากผลการวิเคราะห์ความภาคภูมิใจในตนเองด้านการได้รับความยอมรับนับถือ พบว่า ประเด็นเด่นชัด ที่ทำให้ครูมีความภาคภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับมาก มี 2 ประเด็น คือ นักเรียนให้ความเคารพนับถือ พร้อมทั้งยอมรับในความรู้ความสามารถของครูและครูมีความรู้สึกภูมิใจว่า วิชาชีพครูมีคุณค่าได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นเป็นอาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยกย่องจากคนในสังคมเท่าเทียมกับอาชีพอื่น ส่วนประเด็นที่ครูมีความภาคภูมิใจในตนเองระดับปานกลาง ที่มีความเด่นชัด 2 ประเด็น คือ ผู้บังคับบัญชาให้การสนับสนุน พร้อมทั้งยอมรับในผลงาน และผู้บริหารมีความพอใจในการทำงานของครู

2.2.4 ความภาคภูมิใจในตนเองด้านสถานภาพทางสังคม

จากผลการวิเคราะห์ความภาคภูมิใจในตนเองด้านสถานภาพทางสังคม พบว่า ความภาคภูมิใจในตนเองภาพรวม อยู่ระดับปานกลาง แต่มีประเด็นเด่นชัดที่ครูมีความภาคภูมิใจในตนเองระดับมาก มี 1 ประเด็น คือ วิชาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ และได้รับการยกย่องจากคนในสังคมเท่าเทียมกับอาชีพอื่น ๆ ประเด็นเด่นชัดที่ครูมีความภาคภูมิใจในตนเองระดับปานกลาง มี 1 ประเด็น คือ ครูสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชนต่าง ๆ

3. ความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษา

3.1 ความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูโดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.4 และมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 48.1

3.2 ครูโรงเรียนประถมศึกษา มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพ ที่มีต่อองค์ประกอบในการปฏิบัติงาน 10 ด้าน โดยมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก มี 4 ด้าน ตามลำดับ ดังนี้คือ ด้านลักษณะงานที่ทำ คิดเป็นร้อยละ 80.6 ด้านความมั่นคงในงาน คิดเป็นร้อยละ 58.5 ด้านความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 50 ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา คิดเป็นร้อยละ 55.9 ส่วนองค์ประกอบในการปฏิบัติงานที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง มี 6 ด้าน ตามลำดับดังนี้คือ ด้านนโยบายและการบริหาร คิดเป็นร้อยละ 50.3 ด้านโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 46.9 ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกี่ยวกับครู คิดเป็นร้อยละ 51.3 ด้านความปลอดภัยในการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 53.2 ด้านสภาพการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 58.9 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 57.7 เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อในแต่ละด้านดังนี้

3.2.1 ความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านลักษณะงานที่ทำ

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ประเด็นเด่นชัดที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านลักษณะงานที่ทำอยู่ในระดับมาก มี 2 ประเด็น คือ ครูเป็นวิชาชีพที่มีประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน และครูเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ มีคุณค่า ตลอดจนมีความสำคัญต่อสังคม

3.2.2 ความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความมั่นคงในงาน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ประเด็นเด่นชัดที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความมั่นคงในงานอยู่ในระดับมาก มี 2 ประเด็น คือ ครูมีโอกาสได้เรียนรู้งานและทักษะจากวิชาชีพครู และครูมีความมั่นใจในความถูกต้องของงานที่ได้ปฏิบัติ ส่วนประเด็นที่ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง มี 1 ประเด็น คือ ความอาวุโสของครูทำให้ได้รับการยอมรับจากครูในโรงเรียน ซึ่งประเด็นนี้มีผลให้ครูที่อายุน้อยมีความรู้สึกที่ไม่ได้รับการยอมรับ จึงส่งผลให้ครูมีความรู้สึกท้อแท้เบื่อหน่ายในวิชาชีพครู

3.2.3 ความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ประเด็นเด่นชัดที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับมาก มี 2 ประเด็น คือ ครูมีความพอใจและเคารพนับถือผู้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ และครูมีความพอใจที่ได้ร่วมงานกับผู้บังคับบัญชาคนปัจจุบัน ส่วนประเด็นที่ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง มี 2 ประเด็น คือ ผู้บังคับบัญชาสามารถเป็นที่พึ่งของครูได้ในยามที่เกิดปัญหา และผู้บังคับบัญชามีความเข้าใจปัญหาของครูที่กำลังประสบอยู่ จากประเด็นที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า ผู้บังคับบัญชามีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานวิชาชีพครู และก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อวิชาชีพ มีแรงจูงใจในการประกอบวิชาชีพครู หากผู้บังคับบัญชามีความเข้าใจปัญหาและให้การช่วยเหลือครูในยามที่ประสบปัญหา

3.2.4 ความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ประเด็นเด่นชัดที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก มี 2 ประเด็น คือ การร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมและงานพิเศษนอกเหนือจากหน้าที่ประจำของครูด้วยความเต็มใจ และครูรู้สึกว่าหน้าที่ความรับผิดชอบของครูมีความสำคัญต่อโรงเรียน ส่วนประเด็นที่ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง มี 1 ประเด็น คือ เมื่อครูมีความบกพร่องต่อหน้าที่มักถูกตำหนิจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน จากประเด็นที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า ครูรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและมีความสำคัญต่อโรงเรียน แต่ถ้าครูถูกผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานตำหนิเมื่อทำงานบกพร่องหรือผิดพลาด จะมีผล

ให้ครูรู้สึกว่าคุณค่า และทำงานไม่มีประสิทธิภาพ. จึงมีผลต่อการปฏิบัติงานทางด้านลบ และมีผลให้ความพึงพอใจต่อวิชาชีพลดลง

3.2.5 ความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ประเด็นเด่นชัดที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับมาก มี 1 ประเด็น คือ ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพแม้ว่าจะมีการกล่าวร้ายป้ายสีและนินทากันภายในโรงเรียน แสดงให้เห็นว่า การทำงานที่มีความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู

3.2.6 ความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความปลอดภัยในการทำงาน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ประเด็นเด่นชัดที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความปลอดภัยในการทำงานอยู่ในระดับมาก มี 2 ประเด็น คือ การเดินทางไปสอนมีความสะดวกปลอดภัย และครูรู้สึกมั่นคงในความปลอดภัยความสะดวกสบายในการทำงานอยู่ในโรงเรียน ส่วนประเด็นที่ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง มี 1 ประเด็น คือ ครูสามารถแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมได้อย่างเต็มที่ โดยปราศจากการเพ่งเล็งของผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงาน จะเห็นได้ว่า การที่ครูได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและไม่มีผลกระทบ หรือย้อนกลับมายังครู ทำให้ครูรู้สึกมีความปลอดภัยในการทำงาน และก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อวิชาชีพ

3.2.7 ความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านนโยบายและการบริหาร

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ประเด็นเด่นชัดที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านนโยบายและการบริหารอยู่ในระดับมาก มี 2 ประเด็น คือ ครูมีความพอใจที่ผู้บังคับบัญชาแนะนำและชี้แจงให้ครูทราบถึงข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน และผู้บังคับบัญชาให้ความสำคัญเป็นธรรมเมื่อมีปัญหาขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงาน ส่วนประเด็นเด่นชัดที่ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง มี 3 ประเด็น คือ การกระจายปริมาณงานให้กับครู การบริหารงบประมาณของผู้บังคับบัญชา และระบบติดตามผลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารโรงเรียน

3.2.8 ความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ประเด็นเด่นชัดที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นเด่นชัด และสูงสุด มี 1 ประเด็น คือ ครูมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานจากชื่อเสียงของโรงเรียนที่มีส่วนส่งเสริมครู ส่วนประเด็นที่ครูมีความพึงพอใจต่ำสุดในด้านนี้ คือ ระบบอาวุโสของครูมีส่วนส่งเสริมให้ครูมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน

3.2.9 ความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านสภาพการทำงาน

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านสภาพการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นเด่นชัดและสูงสุดมี 2 ประเด็น คือ ความสะอาด เป็นระเบียบของโรงเรียนและสภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน ส่วนประเด็นที่ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพต่ำสุดในด้านนี้ คือ ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมงสอนประจำกับการเรียนการสอน และการตรวจงานนักเรียน จะเห็นได้ว่า สภาพการทำงานของครู ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกของโรงเรียน และสภาพการทำงานที่ครูต้องรับภาระงานหนัก ที่ไม่เหมาะสม มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานวิชาชีพครู

3.2.10 ความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกี่ยวกับ

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกี่ยวกับอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นเด่นชัดและสูงสุดมี 1 ประเด็น คือ ความพอใจของครูในการจัดกิจกรรมเพื่อความบันเทิงและการสังสรรค์ ระหว่างคณะครู และผู้บังคับบัญชาของโรงเรียน ส่วนประเด็นที่ครูมีความพึงพอใจต่ำสุดในด้านนี้ มี 2 ประเด็น คือ การปรับอัตราเงินเดือน และค่าครองชีพของครู และจำนวนเงินเดือนที่ครูได้รับ จากประเด็นที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การที่ครูได้ร่วมกิจกรรมกับผู้บังคับบัญชา ตลอดจนการได้คำตอบแทนที่เหมาะสม จะก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี

จากผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู ซึ่งมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องเป็นตัวแปรอิสระ 2 ด้าน ได้แก่

1. ปัจจัยด้านบุคคลของครูโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ สมรส ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพครู ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ต่อเดือน จำนวนชั่วโมงที่สอนต่อสัปดาห์ และตำแหน่งปัจจุบัน

2. ปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเองของครู ประกอบด้วยตัวแปรอิสระกลุ่มย่อย คือ การได้รับความยอมรับนับถือ ความสำเร็จของงาน สถานภาพทางสังคม และการได้ทำงานบริการอื่น

ผลการวิเคราะห์แบ่งเป็น

4.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านบุคลิกของครูที่แตกต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู โรงเรียนประถมศึกษาดังนี้

1. เพศ ผลการวิเคราะห์ความแตกต่าง พบว่า ครูผู้หญิงกับครูผู้ชาย มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ครูผู้ชายมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพมากกว่าครูผู้หญิง

2. ระดับการศึกษาสูงสุด ผลการวิเคราะห์ความแตกต่าง พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูกับปัจจัยด้านบุคลิกของครู พบว่า ปัจจัยด้านบุคลิกของครูที่แตกต่างกันมีผลต่อความแปรปรวนของความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน และเมื่อทดสอบความแตกต่างของแต่ละกลุ่มย่อยเป็นรายคู่ ซึ่งผลปรากฏสรุปไว้ดังนี้คือ

ความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูที่มีอายุมากกว่า 45 ปีกับครูที่มีอายุ 25 – 35 ปี และครูที่มีอายุ 36 – 45 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูที่มีอายุมากกว่า 45 ปี มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพมากกว่าครูที่มี อายุ 25 – 35 ปีและอายุ 36 – 45 ปี ครูที่มีสถานภาพสมรส โสด กับ ครูที่มีสถานภาพสมรส คู่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูที่มีสถานภาพสมรส คู่ มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพมากกว่า ครูที่มีสถานภาพสมรส โสด /ม่าย/หย่า/แยก ครูที่มีระยะเวลาประกอบอาชีพครุมากกว่า 20 ปี กับครูที่มีระยะเวลาประกอบอาชีพครู ต่ำกว่า 10 ปีและมากกว่า 10-20 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูที่มีระยะเวลาประกอบอาชีพครุมากกว่า 20 ปีมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพมากกว่าครูที่มีระยะเวลาประกอบอาชีพครูต่ำกว่า 10 ปีและมากกว่า 10-20 ปี ครูที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท กับครูที่มีรายได้ต่อเดือน 10,001- 20,000 บาทและมากกว่า 20,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยครูที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาทมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพมากกว่าครูที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาทและ 10,001- 20,000 บาท

4.3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูกับปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่า ปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเองที่แตกต่างกันมีผลต่อความแปรปรวนของความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

และตัวแปรกลุ่มย่อยของปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเองทุกตัวแปร เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของแต่ละกลุ่มเป็นรายคู่ พบว่า ปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเองทุกคู่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และครูที่มีความภาคภูมิใจในตนเองระดับมาก จะมีคะแนน ความพึงพอใจต่อวิชาชีพมากกว่าครูที่มีความภาคภูมิใจในตนเองระดับน้อยและระดับปานกลาง

4.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู พบว่า ตัวแปรที่ส่งต่อความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู และสามารถชี้ทำนายความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู ได้ดีคือ ปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพครูมากกว่า 20 ปี และจำนวนชั่วโมงที่สอนต่อสัปดาห์ 19 – 22 ชั่วโมง ซึ่งตัวแปรเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู ร้อยละ 54.9 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูเหล่านี้ เป็นสิ่งที่กระตุ้นหรือเป็นแรงจูงใจให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพ และส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู

4.5 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลกับปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่า ตัวแปรกลุ่มย่อยของปัจจัยด้านบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, 0.01 ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพครู ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งปัจจุบัน

4.6 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลุ่มย่อยของปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเองกับความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู พบว่า ปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านลักษณะงานที่ทำ ในระดับมากร้อยละ 80.6 เป็นอันดับที่ 1 จากความพึงพอใจต่อวิชาชีพที่มีต่อองค์ประกอบการปฏิบัติงานทั้ง 10 ด้าน เนื่องจากครูมีความเห็นว่า วิชาชีพครู เป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ มีคุณค่า มีความสำคัญ และเป็นวิชาชีพที่ทำประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน มีอิสระในการวางแผนงานและตั้งเป้าหมายอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการปฏิบัติงานหรือการค้นคว้าวิจัย ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน อีกทั้งการเรียนรู้ทั้งด้าน

ความรู้และทักษะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำลายความรู้ความสามารถของครู เมื่อครูปฏิบัติงานบรรลุถึงเป้าหมาย ซึ่งเป็นผลให้ครูรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จของงาน เกิดความเชื่อถือในตัวเอง นอกจากนี้ การปฏิบัติงานในวิชาชีพครูต้องใช้ความสามารถเป็นพิเศษ ซึ่งครูต้องได้รับการเตรียมตัวด้วยการฝึกอบรมอย่างเหมาะสม การที่ผู้บริหารโรงเรียนกำหนดงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของครูอย่างชัดเจน ให้อำนาจในการรับผิดชอบหน้าที่การงานอย่างเต็มที่ ทำให้ครูมีอิสระในการวางแผนปฏิบัติงาน และเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับ อีแวนเซวิช และคณะ (John N. Ivancevich and Others, 1977) อ้างถึงใน พิธิษฐ์ มณีไชย⁽⁶¹⁾ ซึ่งได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานกับลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ คือ ความต้องการของบุคคลขั้น Self-Actualization ลักษณะงานที่ตอบสนองความต้องการคือ งานที่ทำหาย งานที่ต้องการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ งานที่ทำได้สำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล รักสวน⁽⁹³⁾ ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์วิทยาลัยครูในภาคเหนือลำดับที่หนึ่งคือ ลักษณะงานที่ทำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชบา คุปตวิณฑุ⁽¹²⁾ ซึ่งพบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาท้องถิ่นกัณฑ์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านลักษณะงานที่ทำ อยู่ในระดับมาก แต่ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระชาติ แก้วไสย⁽⁷³⁾ ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความไม่พอใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษา มีความพึงพอใจด้านลักษณะงานที่ทำอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2518⁽¹⁶⁾ มีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนการศึกษาตามแนวใหม่ ซึ่งมีผลกระทบต่อบทบาทและฐานะของครูที่ต้องมีการปฏิรูปบทบาทและฐานะ เพื่อให้ครูปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพสูง แต่จำนวนครูไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่มาก เนื่องจากโรงเรียนอยู่ในชนบทห่างไกลความเจริญ จึงขาดแคลนครูที่จะปฏิบัติงาน ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนต้องรับผิดชอบหน้าที่หลายอย่าง จึงไม่สามารถปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาแนวใหม่ จึงส่งผลให้ครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย มีความพึงพอใจด้านลักษณะงานที่ทำ อยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นยุคที่มีการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านลักษณะงานที่ทำ อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจาก จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตเมืองมีครูเพียงพอกับปริมาณงานย่อมส่งผลให้ครูได้ทำงานตามความรู้ความสามารถและมีความถนัด และมีความพร้อมที่จะรองรับการปฏิรูปการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และจากผลการศึกษาวิจัย ของ พนิดา ทิตี⁽⁹⁴⁾ พบว่า ระดับความพร้อมของบุคลากรทางการศึกษาใน

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี เพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในภาพรวมมีระดับความพร้อมอยู่ในระดับมาก ดังที่ กิลเมอร์ (Gilmer)⁽⁶⁵⁾ ได้สรุปว่า “ลักษณะของงานที่ทำเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานเพราะถ้าผู้ที่ปฏิบัติงานได้ทำงานตามที่มีความรู้ ความสามารถและความถนัดแล้วก็ย่อมจะเกิดความพึงพอใจ”

2. ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 51.4 ผู้วิจัยมีความเห็นดังนี้

2.1 การที่ครูโรงเรียนประถมศึกษามีความพึงพอใจในด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล ซึ่งครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 51.3 เนื่องจากอัตราเงินเดือน และค่าครองชีพของครูที่มีความแตกต่างกันในแง่ของรายได้ มีน้อยกว่ารายจ่าย การดำเนินชีวิตของครูต้องประสบปัญหาค่าครองชีพที่สูง ในขณะที่เงินเดือนที่ได้รับไม่เพียงพอกับภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่สูงขึ้น ถึงแม้จะมีสวัสดิการ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าบ้าน ค่าเล่าเรียนบุตร ซึ่งทางราชการจัดแล้วก็ยังไม่เพียงพอแก่การดำรงชีพ ในบางครั้งการอำนวยความสะดวกของสวัสดิการต่าง ๆ มีความล่าช้า ทำให้ครูต้องใช้เวลาเงินส่วนตัวเป็นค่าใช้จ่ายก่อน การเบิกจ่ายเป็นไปตามระบบราชการ ขาดความคล่องตัว ซึ่งส่งผลให้ครูบางคนเกิดความเดือดร้อน และความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูจึงมีน้อยลง ซึ่ง กิลฟอร์ด และ เกรย์ (Guilford and Gray)⁽⁹⁵⁾ กล่าวว่าสิทธิและผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เอื้ออำนวยต่อความพึงพอใจในการทำงาน คอปเปอร์ (Cooper)⁽⁹⁶⁾ กล่าวถึงความต้องการของบุคลากรในการทำงานไว้หลายประการและประการหนึ่ง ก็คือ สวัสดิการต่าง ๆ เอ็ดวิน เอ. ล็อก (Edwin A. Locke)⁽⁹⁷⁾ ได้เสนอองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานในข้อที่ 5 คือ ผลประโยชน์เกื้อกูล สมพงษ์ เกษมสิน⁽⁹⁸⁾ ถือว่าประโยชน์เกื้อกูลเป็นสิ่งที่จูงใจทางอ้อมที่มีผลสนับสนุนให้ปฏิบัติงานดีขึ้น จึงเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เมธี บิลันธนานนท์ และ ปราณี เถกิงพล⁽²⁸⁾ ที่พบว่า “จุดอ่อนของวิชาชีพครู ก็คือ รายได้น้อยแต่ต้องทำงานหนัก เป็นสาเหตุทำให้ครูปราศจากความพึงพอใจต่อวิชาชีพครู ในที่สุดก็ส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานสอน และคุณภาพของนักเรียนด้วย” จากรายงานเกี่ยวกับครูของสหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งอยู่ในโครงการ Carnegie Cooperation of New York พบว่า เมื่อเปรียบเทียบอาชีพครูกับอาชีพอื่นแล้ว เงินเดือนของครูจัดอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เงินเดือนขั้นแรกก็ต่ำและการเพิ่มเงินเดือนแต่ละขั้นก็สู้อาชีพอื่นไม่ได้

ดังนั้นเรื่องเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูลของครูจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารทุกระดับจะต้องให้ความสนใจ เพราะการมีเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูลที่ดีและเหมาะสม

อาจจะช่วยให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพมากขึ้น และช่วยสร้างขวัญกำลังใจให้ครูพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานของคนให้ดียิ่งขึ้น

2.2 การที่ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพในด้านสภาพการทำงาน ซึ่งครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านนี้อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.9 เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียนในการปฏิบัติงานของครูที่มีความไม่สะดวกต่อการเดินทางที่ต้องพบกับการจราจรที่ติดขัด จากสภาพความเป็นอยู่ที่แออัดของจังหวัดปริมณฑลกรุงเทพมหานคร ทำให้ครูต้องใช้เวลาในการเดินทางมาก และโรงเรียนบางแห่งอยู่ในชุมชนที่แออัด จึงมีผลให้สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียนไม่ดี ซึ่งส่งผลต่อความสะอาดเป็นระเบียบของโรงเรียน นอกจากนี้ความเหมาะสมของจำนวนชั่วโมงสอนประจำของครู กับการเรียนการสอนและการตรวจงานนักเรียนที่ไม่เหมาะสมและเนื่องจากการปฏิรูปการศึกษา ครูต้องทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลง ครูต้องรับภาระหน้าที่หนักขึ้นทั้งงานสอน และงานพิเศษอื่น ๆ ตลอดจนความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์การสอน และเครื่องอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเรื่องต่าง ๆ ที่ยังไม่เหมาะสม มีผลทำให้ความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูลดลง ซึ่งตามทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับแรงจูงใจของมาสโลว์ถือว่า สภาพการทำงานทั่วไปเป็นระดับความต้องการขั้นพื้นฐาน (Physiological) ที่ควรสนองความต้องการของบุคคล และทฤษฎีจูงใจ - คำจูนของเฮิร์ชเบิร์กถือว่า สภาพการทำงานเป็นปัจจัยคำจูน ซึ่งป้องกันการเกิดความไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน เชสเตอร์ไอยบาร์นาร์ด (Chester I. Barnard)⁽⁹⁹⁾ ได้กล่าวถึงสิ่งจูงใจ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะใช้เป็นเครื่องมือกระตุ้นเกิดความพึงพอใจในการทำงานไว้ประการหนึ่ง ก็คือ สภาพทางกายภาพที่พึงปรารถนา หมายถึง สิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงานได้แก่ สถานที่ทำงาน เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอันก่อให้เกิดความสุขทางกายในการทำงาน กิลเมอร์ (Gilmer)⁽⁶⁵⁾ พบว่าบุคคลมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านสภาพการทำงานเป็นอันดับที่เก้า

2.3 การที่ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 46.9 เนื่องจาก ความอาวุโสของครู ชื่อเสียงของโรงเรียน ความสัมพันธ์กับชุมชน ขนาดของโรงเรียน และการวางแผนการดำเนินงานของโรงเรียน มีส่วนส่งเสริมให้ ครูมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานไม่มากนัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานขึ้นกับตัวครูเอง หากความรู้เพิ่มเติม ซึ่งการศึกษาสูงขึ้น ทำให้ครูมีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงขึ้นอันเป็นโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ซึ่งเฮิร์ชเบอร์ค และคณะ ได้ศึกษาพบว่า ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน หมายถึง การได้รับการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น การมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ

ใจในการทำงาน และ ส่งผลให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้วย ดังนั้น การสนับสนุนให้ครูได้ศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มวุฒิให้สูงขึ้น เช่น ผู้บังคับบัญชาส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมประชุม สัมมนาหรืออบรมด้านวิชาการ

2.4 การที่ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านนโยบายและการบริหาร อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.3 เนื่องจาก การบริหารของผู้บังคับบัญชาที่เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น และมีส่วนในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามนโยบายและแผนงานของโรงเรียน การกระจายปริมาณงานให้กับครู การใช้งบประมาณและการติดตามผลการปฏิบัติงาน สิ่งดังกล่าวยังไม่มีความเหมาะสม ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนควรปรับเปลี่ยนด้านนโยบายและการบริหาร เพื่อให้ครูเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานวิชาชีพครูสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัตน์ บุญชิต⁽¹⁰⁰⁾ ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้ระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครูสูงขึ้น คือ ความเชื่อมั่นในการบริหารงานของผู้บังคับบัญชา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมอร์ริล (Merill)⁽⁸⁵⁾ ที่พบว่าองค์ประกอบที่ทำให้ครูโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานต่ำ ได้แก่ นโยบายของการปฏิบัติงาน อำนาจหน้าที่และการยอมรับนับถือ

2.5 การที่ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความปลอดภัยในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 53.2 เนื่องจากครูมีความรู้สึกมั่นใจที่จะแสดงความคิดเห็นต่อผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา มีความเป็นอิสระ และรู้สึกมีความปลอดภัยในการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วีระชาติ แก้วไสย⁽⁷³⁾ ที่พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดเชียงรายในระดับสูง คือ ความสำเร็จของงาน และรองลงมาได้แก่ ความรับผิดชอบ และความปลอดภัยในการทำงาน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิยม ศรีวิเศษ⁽⁷⁴⁾ ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของข้าราชการส่วนจังหวัดตำแหน่งครูเขตการศึกษา 9 พบว่า ข้าราชการส่วนจังหวัดตำแหน่งครูมีความพึงพอใจปัจจัยความมั่นคงปลอดภัยในการทำงานอยู่ในระดับสูง

2.6 การที่ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 57.7 เนื่องจาก ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมีความสำคัญในการปฏิบัติงานวิชาชีพครู หากความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนงานที่ดี จะส่งผลให้ครูมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และมีความพึงพอใจ ต่อวิชาชีพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไตรธร เศรษฐจิตร⁽⁸²⁾ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา พบว่า องค์ประกอบที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจในการทำงานในระดับมาก ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ชีวิตส่วนตัว นโยบายและการบริหารงาน ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ และสภาพการทำงาน

3. ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี มีความภาคภูมิใจในตนเองภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีประเด็นที่น่าสนใจอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จของงาน และด้านสถานภาพทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นดังนี้

3.1 ครูโรงเรียนประถมศึกษามีความภาคภูมิใจในตนเองด้านความสำเร็จของงานมากที่สุด โดยมีความภาคภูมิใจในตนเองระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 60.7 จากความภาคภูมิใจในตนเอง 4 ด้าน คือ ด้านการได้รับความยอมรับ คือ ความสำเร็จของงาน สถานภาพทางสังคม และการได้ทำงานบริการอื่น เนื่องจากครูมีความรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานที่ประสบผลสำเร็จ จนสังคมให้การยกย่อง มอบรางวัลอันทรงเกียรติเท่าครู ซึ่งส่งผลให้สังคมมีคตินิยมเพิ่มขึ้น โดยการสร้างนักเรียนให้เป็นคนดีในสังคม นอกจากนี้สิ่งที่ทำให้ครูมีความภาคภูมิใจในตนเองคือ การที่ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานให้กำลังใจและการช่วยเหลือจนงานบรรลุผลสำเร็จ รวมทั้งการได้รับการชมเชยจากผู้บังคับบัญชาในงานที่ประสบผลสำเร็จ ทำให้ครูเกิดแรงจูงใจในการทำงาน และมีผลให้เกิดความพึงพอใจต่อวิชาชีพครู

3.2 ครูโรงเรียนประถมศึกษามีความภาคภูมิใจในตนเองด้านสถานภาพทางสังคมน้อยที่สุด โดยมีความภาคภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 54.2 จากความภาคภูมิใจในตนเอง 4 ด้าน เนื่องจากวิชาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติและได้รับการยกย่องจากคนในสังคมเท่าเทียมกับอาชีพอื่น บางครั้งการทำงานในวิชาชีพครู ทำให้ครูมีเกียรติมีชื่อเสียงทั้งส่วนตัวและส่วนราชการ เมื่อครูอยู่ในสังคมจึงได้รับการปฏิบัติด้วยดีจากบุคคลในสังคม แต่ครูขาดโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชน และสร้างความคุ้นเคยกับผู้สนับสนุนการศึกษาในชุมชน อันเนื่องมาจากภาระหน้าที่การสอนนักเรียนจะเห็นได้ว่า ครูที่มีจำนวนชั่วโมงที่สอนต่อสัปดาห์มากกว่า 22 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 41.1 และอาจเนื่องจากปัจจุบันนี้ ครูไม่ได้รับหน้าที่สอนอย่างเดียวดังผลการศึกษาของ ปรัชญา เวสารัชช์⁽⁴⁸⁾ ที่พบว่านอกจากงานสอนแล้ว ครูต้องรับภาระอื่นอีก เช่น งานครูประจำชั้น งานธุรการ การเงิน งานบรรณารักษ์ ซึ่งงานเหล่านี้เป็นการเพิ่มภาระและความรับผิดชอบของครูยิ่งขึ้น ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังได้กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ครูมีความภาคภูมิใจในตนเองด้านสถานภาพทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง และน้อยกว่าความภาคภูมิใจในตนเองด้านอื่น ๆ

4. ปัจจัยด้านบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อความแปรปรวนของความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพครู และรายได้ต่อเดือน ซึ่งผลปรากฏสรุปไว้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์อายุของครูที่แตกต่างกัน กับความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู พบว่าครูที่มีอายุมากกว่า 45 ปี ซึ่งมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพ อยู่ระดับมาก มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพ มากกว่าครูที่มีอายุ 25-45 ปี แสดงให้เห็นว่า ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพครูที่มากส่งผลให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพมากขึ้น เนื่องจากครูที่มีอายุ มากกว่า 45 ปี มีระยะเวลาที่ประกอบอาชีพครูมากกว่าครูที่มีอายุ 25-45 ปี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ของ สมใจ จิตวารินทร์⁽¹⁰¹⁾ ที่พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัด โรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจในวิชาชีพมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในสังกัดต่ำกว่า 10 ปี และไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ โสภณ หาสิตะพันธุ์⁽¹⁰²⁾ ที่พบว่า ข้าราชการและอาจารย์ที่ทำงานมากกว่า 10 ปี จะมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานสูงกว่า ข้าราชการและอาจารย์ที่ทำงานต่ำกว่า 10 ปี

ผลการวิเคราะห์รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน กับความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู พบว่า ครูที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท ซึ่งมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพอยู่ในระดับมาก มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพมากกว่าครูครูที่มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาทและต่ำกว่า 10,000 บาท ตามลำดับ เนื่องจากครูที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 20,000 บาท อาจเป็นกลุ่มครูที่ได้รับการพิจารณาความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษ มีชื่อเสียง มีตำแหน่งอยู่ในระดับสูง ได้แก่ หัวหน้าระดับ หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าหมวด ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ บาร์นาร์ด (Barnard)⁽⁹⁹⁾ ที่ว่า “การได้รับชื่อเสียงเกียรติยศหรือตำแหน่งดี ๆ เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในทางปฏิบัติงาน” และสอดคล้องกับที่ นิพนธ์ จิตต์ภักดี⁽¹⁰³⁾ กล่าวว่า “การให้บำเหน็จรางวัลแก่ผู้ปฏิบัติงานดีตลอดจนให้ความเป็นธรรมตามสิทธิของผู้ปฏิบัติงานที่ควรจะได้รับ ย่อมเป็นเครื่องจูงใจให้ผู้ร่วมงานมีความกระตือรือร้นต่อการปฏิบัติงานด้วยความขยันขันแข็งมีกำลังใจและมีกำลังใจดี” และคิงส์เบอรี (Kingsbury)⁽¹⁰⁴⁾ ให้ความเห็นว่าเงินรายได้จากการทำงานมีอิทธิพลต่อขวัญของู้ทำงาน และประสิทธิภาพของงานอย่างยิ่ง ถ้าผู้ทำงานมีรายได้น้อยก็จะกระทบกระเทือนต่อขวัญและประสิทธิภาพของงาน

5. ปัจจัยด้านความภาคภูมิใจในตนเองของครูที่แตกต่างกันมีผลต่อความแปรปรวนของความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู จะเห็นได้ว่า ครูที่มีความภาคภูมิใจในตนเองแต่ละด้านอยู่ในระดับมากจะมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจต่อวิชาชีพมากด้วย ซึ่งแสดงว่าความภาคภูมิใจในตนเองของครูส่งผลถึงการมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพ ก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัดดียา ค้วงตำราญ⁽¹⁰⁵⁾ ที่พบว่า แรงจูงใจในการทำงานของครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ที่ส่งผลต่อความผูกพันในวิชาชีพของครู ในเชิงผูกพัน คือ การได้รับความยอมรับนับถือ ดังที่ สมพงษ์ เกษมสิน⁽¹³⁾ กล่าวถึง ถึงจูงใจที่กระตุ้น

ให้คนต้องการปฏิบัติงานและพึงพอใจในงานไว้ว่า “ สิ่งจูงใจซึ่งเป็นความต้องการทางด้านจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ การยกย่องชมเชย ได้รับการยอมรับจากหมู่คณะ เป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ”

ตัวแปรด้านปัจจัยความภาคภูมิใจในตนเองของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี ที่ครูความภาคภูมิใจน้อยที่สุด อยู่อันดับที่ 4 คือ ด้านสถานภาพทางสังคม ซึ่งประเด็นที่ครูรู้สึกมีความภาคภูมิใจในด้านนี้น้อย เนื่องจากครูไม่มีโอกาสได้แสดงบทบาททางสังคม เช่น การมีส่วนร่วมทำงาน และสร้างความคุ้นเคยกับบุคคลในชุมชน ดังนั้นการพัฒนาครูให้มีความพึงพอใจต่อวิชาชีพ ควรจะส่งเสริมให้ครูได้มีส่วนร่วมในการทำงาน และมีส่วนร่วมพันธกิจที่ติดต่อบุคคลในชุมชน มากขึ้น ซึ่งมีส่วนช่วยให้ครูได้รับการยอมรับในความสามารถปฏิบัติงานจากบุคคลในสังคมและชุมชน ส่งผลให้ครูเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ และได้รับการยกย่อง ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมีความตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าวและปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการปริมาณงานที่มอบหมายให้ครูรับผิดชอบอาจเป็นภาระมากเกินไปจนครูขาดโอกาสในการทำงานหรือมีกิจกรรมร่วมกับบุคคลในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับแรงจูงใจของมาสโลว์ (ธงชัย สันติวงษ์)⁽⁶⁰⁾ ที่กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์ขั้นที่ 3 ได้แก่ ความต้องการความรักและการยอมรับในสังคม คือ เมื่อเวลาจะปฏิบัติงานใด ๆ ก็พยายามที่จะหาทางให้กลุ่มยอมรับว่า ตนเองเป็นหนึ่งในกลุ่ม มีความรู้สึกอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม

จากผลการวิจัยครั้งนี้ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาข้างต้น ย่อมชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลให้ครูเกิดความพึงพอใจต่อวิชาชีพ ซึ่งหมายรวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ทางด้านการให้การศึกษาและการดูแลเยาวชน และคุณภาพของการจัดการศึกษาของประเทศไทย ดังนั้น ผู้บริหารทุกระดับที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับครู จึงควรจะได้ให้ความสนใจเรื่องปัจจัยที่ส่งผลให้ครูมีความพึงพอใจต่อวิชาชีพมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานบุคคลและด้านการศึกษาที่ให้แก่เยาวชน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูและคุณภาพของเยาวชนในชาติด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แยกเป็นโรงเรียนของเอกชน และโรงเรียนรัฐบาล เพื่อจะได้ทราบว่าความพึงพอใจ ต่อวิชาชีพของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ภาคเอกชน และภาครัฐ มีปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการใช้ประกอบการพิจารณาวางแผนด้านการบริหารการศึกษา และการบริหารบุคคลของแต่ละ โรงเรียนต่อไป
2. ควรศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครู ซึ่งเป็นผู้บริหารของโรงเรียนเอกชน และโรงเรียนรัฐบาล ในยุคปฏิรูปการศึกษานี้ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลด้านบุคลากรสำคัญของการให้การศึกษาแก่เยาวชนที่ครบวงจร เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของครู และเพิ่มประสิทธิผลทางการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป
3. การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาความพึงพอใจต่อวิชาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี ซึ่งเป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา ที่อยู่ในโรงเรียนของเอกชน และโรงเรียนรัฐบาล นับว่ายังไม่ครอบคลุมโรงเรียนประถมศึกษาของจังหวัดนนทบุรี ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรเพิ่มกลุ่มประชากรที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งสังกัดเทศบาลต่าง ๆ เพื่อจะเห็นภาพรวมของครูทั้งหมดในจังหวัดนนทบุรี ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น